

-3- DE WEG NAAR BEVRIJDING

Introductie in Vedantisch zelfonderzoek | hfdst. 3 – de weg naar bevrijding | pag. 1

Hoe word ik Vrij?

Ervaring versus Kennis

Zodra we helder zijn over het feit dat vrijheid (moksha) datgene is wat we ten diepste willen – vrij zijn van de afhankelijkheid van objecten* voor ons geluk – komt meteen de vraag naar boven: “Hoe wordt ik vrij?” Je kunt nu het "ervaringspad" of het "kennispad" inslaan.

Het ervaringspad.

Het ervaringspad introduceert verlichting – "ultieme vrijheid" – als een soort transcendente staat van gelukzaligheid die te bereiken is door bepaalde inspanningen te doen. Het lokt ons met een belofte als “samsmelting met kosmisch bewustzijn”, “eenwording met het goddelijke licht” etc. Het ervaringspad dient zich meestal als eerste aan, wat niet zo gek is, daar ons hele leven tot dan toe gedefinieerd geweest is in termen van "ervaring". We zien onszelf immers als "doeners", altijd bezig om objecten te verwerven die we begeren. Logischerwijs zien we het Zelf in eerste instantie dan ook als een object, en vervolgens denken we dat we ons best moeten doen om dat object te verkrijgen of te ervaren. De aanname hier is dat verlichting een ervaring is. Door die krachtige neiging om primair een ervaring* te willen hebben, horen we meestal pas later over het andere pad: het kennispad, het enige pad dat de onwetendheid over onze ware aard permanent kan doorbreken.

Het kennispad.

Dit pad houdt in dat een kennisinstrument zoals Vedanta* wordt gebruikt, dat “inquiry” of zelfonderzoek genoemd wordt. Daar onwetendheid plaatsvindt in het intellect, dient het werk ook daar te gebeuren. Als onwetendheid wordt doorzien verliest het zijn hypnotiserende kracht en ontstaat er ruimte en ontspanning in de mind. De kennis van het Zelf, puur bewustzijn, komt nu vanzelf in ons naar boven. Uiteindelijk is verlichting slechts het ZELF dat schijnbaar zichzelf herkent, los van welke kennis dan ook. Het is de ultieme, permanente bevrijding, het vrij zijn van de afhankelijkheid van objecten voor ons geluk. De “verlichtingservaring”, of “staat van verlichting”, is dus niet de verlichting of zelfrealisatie waar Vedanta op doelt.

* **Zelf:** vertaling van “Brahman” of “Atman”; het verwijst naar de natuur van ons bestaan, naar puur bewustzijn en onbegrensdeheid; het is wie we zijn. | **Ervaring:** de ononderbroken interactie van een subject met objecten; het wordt gedefinieerd door verandering. | **Vedanta:** “de kennis (veda) die een einde (anta) maakt aan (de zoektocht naar) alle kennis.”

Vedanta

Het Ervaringspad

Introductie in Vedantisch zelfonderzoek | hfdst. 3 – de weg naar bevrijding | pag. 2

————— WAAROM IS HET PROBLEMATISCH OM "VERLICHTING" TE ZIEN
ALS EEN TE BEREIKEN OBJECT OF ERVARING? —————

1 – Het versterkt de oorzaak van de binding met Samsara*, het wereldse leven, en versterkt onze vasanas.

De oorzaak van onze gebondenheid is het feit dat we onwetend zijn over onze ware natuur als onbegrensd puur bewustzijn, waardoor we kampen met een gevoel van “tekortschieten” en “niet goed genoeg” zijn. Vanuit dit gevoel van begrensdheid ontstaat het verlangen naar de objecten waarvan we geloven dat ze ons compleet zullen maken. En zeker, als je krijgt wat je wil kan dat een gevoel van verlichting en vervulling geven; deze ervaring is echter altijd van tijdelijke aard! En dus draait het wiel voort, en zoeken we een nieuw object of proberen we een ervaring uit het verleden te herhalen. Elke keer dat we dat specifieke object of die speciale ervaring weer proberen te krijgen wordt het verlangen ernaar versterkt. Het is ironisch dat elke actie die we ondernemen om het ongemak van onze aandachtslurpende verlangens te verlichten, die verlangens juist versterkt en ons zo gebonden houdt aan het wiel van dood en geboorte.

2 – Het impliceert dat een verandering van onze ervaring noodzakelijk is als we een eind willen maken aan ons lijden.

De belofte dat vervulling gevonden zal worden in een of andere vorm van spirituele manifestatie of een permanente buitenwereldlijke blijheid reduceert de spirituele zoektocht tot het najagen van weer een ander object. Bovendien houdt het de valse notie in stand dat we imperfect zijn, niet goed zoals we zijn, en dat we dringend aan verbetering toe zijn voordat we in aanmerking kunnen komen voor verlichting. Deze voortdurende nadruk op het individu voedt het idee dat verlichting inhoudt dat jij als individu bevrijd wordt, terwijl je juist bevrijd wordt van het individu!

3 – Het gaat voorbij aan het feit dat alle objecten – incl. ervaringen – tijdgebonden en begrensd zijn.

Daar elk object tijdgebonden is kan geen enkele transcendente staat ooit een permanente ervaring worden. Alle objecten/ervaringen – inclusief gedachten en emoties – zijn in een continue staat van verandering. Daarbij komt nog dat elk object per definitie begrensd is; het is immers alleen te identificeren als object door de grenzen die het afscheidt van andere objecten. Het spreekt voor zich dat het onmogelijk is voor twee in hun aard veranderlijke en begrensde objecten – het object dat ervaren wordt en onze eigen mind – om een eeuwigdurend, onbegrensd, resultaat voort te brengen.

————— * —————

Samsara: een chakra, of wiel, dat voortdurend ronddraait in een oneindige herhaling. Meestal gebruikt in de betekenis van “het wiel van dood en geboorte”. Het verwijst naar het objectgerichte plezier dat we voortdurend najagen in de schijnbaar dualistische realiteit van het wereldse leven. Belangrijk kenmerk van samsara is “voortdurende verandering”.

Vedanta

Het Ervaringspad

Introductie in Vedantisch zelfonderzoek | hfdst. 3 – de weg naar bevrijding | pag. 3

————— WAAROM IS HET PROBLEMATISCH OM "VERLICHTING" TE ZIEN
ALS EEN TE BEREIKEN OBJECT OF ERVARING? —————

4 – Het gaat voorbij aan het feit dat een ervaring gedefinieerd wordt door verandering.

Ervaring is de ononderbroken interactie van een subject met objecten. Daar waar geen verandering is, kan geen sprake zijn van een ervaring en dus ook niet van iets of iemand die de ervaring meemaakt, de "ervaarder". Dat betekent dat geen enkele ervaarder een staat kan ervaren die onveranderlijk is, laat staan permanent in zo'n staat kan zijn.

5 – Het gaat voorbij aan het feit dat de ervaarder de mind niet bewust onder controle heeft.

Stel dat er wel een manier zou zijn om het ervaringsobject een permanente status te geven. Dan nog zou niemand in staat zijn om permanent geconcentreerd te blijven op het object om daarmee de ervaring in stand te houden; onze mind functioneert spontaan en is niet onder onze controle. Als je denkt dat dat wel zo is: kun je voorspellen wat je over 20 minuten, of over 20 seconden zult denken? Zelfs in bepaalde gecontroleerde situaties, bijvoorbeeld wanneer je een goed voorbereide presentatie geeft, kun je niet weten welke gedachtensprongen de mind tussendoor wellicht zal maken. Het is dus duidelijk dat niemand ooit zijn mind ononderbroken in een specifieke staat kan houden.

6 – Het ontkent de non-duale natuur van het bestaan.

Het geloof dat verlichting – ultieme innerlijke vrijheid – iets is dat je kunt bereiken of verwerven betekent dat je blijkbaar je eigen inherente natuur hier en nu niet ervaart. De inherente natuur van iets, is datgene wat niet ontkend of teniet gedaan kan worden. Het niet ervaren van onze inherente natuur, puur bewustzijn, is dus een onmogelijkheid. Bewustzijn is eeuwig, altijd aanwezig en aldoordringend; het is de natuur van alles, het is wat we in essentie zijn. We ervaren daarom altijd bewustzijn. Géén bewustzijn ervaren is onmogelijk.

Vedanta

Het Ervaringspad

Introductie in Vedantisch zelfonderzoek | hfdst. 3 – de weg naar bevrijding | pag. 4

————— WAAROM IS HET PROBLEMATISCH OM "VERLICHTING" TE ZIEN
ALS EEN TE BEREIKEN OBJECT OF ERVARING? —————

7 – Het ontkent het belang van kennis.

Sommige mensen doen Vedanta af als een intellectuele mindgame, omdat Vedanta het belang van kennis, van begrijpen en weten benadrukt. De volgende anekdote illustreert het belang van kennis.

“Een vrouw is op haar werk aan de telefoon. Ze heeft een potlood nodig om iets te noteren en vraagt degene aan de andere kant van de lijn even te wachten terwijl zij gehaast in de rommel op haar bureau naar haar potlood zoekt. Als ze opkijkt naar haar collega die het tafereel gade heeft geslagen wijst deze naar zijn oor, waarop zij naar haar eigen oor tast waar ze het potlood vindt dat ze daar eerder op de dag zelf achter heeft gestoken.”

De analogie is dat wij zoeken naar iets dat we allang “hebben”. We doen dat door materiële en immateriële objecten na te jagen, onwetend over het feit dat vrijheid en geluk onze inherente natuur is als "onbegrensd bewustzijn".

Kern van de zaak is dat we niet iets kunnen “doen” om datgene te krijgen wat we al “hebben”. We kunnen alleen krijgen wat we al hebben als we niet langer onwetend zijn over het feit dat wij die ultieme innerlijke vrijheid en permanent geluk zelf zijn. Kortom:

Kennis is de sleutel voor onze bevrijding.

Conclusie bij het Ervaringspad.

Voorgaande analyses laten duidelijk zien dat het ervaringspad, ondanks de aantrekkingskracht ervan, fundamenteel ontoereikend is om ultieme vrijheid en permanent geluk voort te brengen. Als het ons doel is om onvoorwaardelijke vrijheid, onbegrensdheid en permanent geluk te realiseren en we dit nastreven door ons te richten op specifieke ervaringen, dan botsen we onvermijdelijk op een belangrijk dilemma, namelijk, hoe kan iets dat begrensd is, iets voortbrengen dat niet-begrensd is? Preciezer geformuleerd: hoe kan een begrensd en veranderlijk individu... dat een begrensd object nastreeft middels een begrensde actie... ooit een niet-begrensd, permanent, resultaat (verlichting) voortbrengen?

Vedanta

Het Kennispad

Introductie in Vedantisch zelfonderzoek | hfdst. 3 – de weg naar bevrijding | pag. 5

Vedantisch Zelfonderzoek – Atma Anatma Viveka.

Zoals al eerder geconstateerd, is bij de onwetendheid over onze ware aard geen sprake van een "ervaringsprobleem", doch van een "kennisprobleem". Dit kennisprobleem wordt veroorzaakt doordat de instrumenten die we in het wereldse leven ter beschikking hebben om kennis te verzamelen – namelijk (zintuiglijke) "waarneming" en "gevolgtrekking", alleen werken met betrekking tot objecten. En daar IK, puur bewustzijn, geen object ben, werken de gebruikelijke kennisinstrumenten niet als het gaat om het verkrijgen van zelfkennis. Er is dus een kennisinstrument nodig zoals Vedanta om te leren begrijpen dat de realiteit in essentie non-duaal is, dat alles één is, ook al lijkt zal onze ervaring en intuïtie dit tegen te spreken.

Bij Vedanta is kennis geen doel op zich, doch slechts bedoeld om de onwetendheid over onze ware aard te doorgronden. En als onwetendheid oplost, komt zelfkennis vanzelf naar de voorgrond, waarmee Vedantische kennis en zelfonderzoek hun doel bereikt hebben en niet meer nodig zijn.

Kern van het Vedantisch zelfonderzoek is het maken van onderscheid tussen wat "echt" en wat "schijnbaar echt" is, tussen ZELF en NIET-ZELF. Het wordt "atma-anatma-viveka" genoemd. In het onderzoek wordt het bestaan van de objectieve fenomenen, de objecten, die tezamen het duale universum vormen niet ontkend, maar wordt wel aangetoond dat ze "niet-echt" zijn. Ze zijn immers veranderlijk, niet altijd aanwezig, en voor hun bestaan volledig afhankelijk van puur bewustzijn. Kortom, ze zijn slechts "schijnbaar echt".

Verlichting is... zelfkennis.

Pogingen om puur bewustzijn te ervaren zijn volkomen zinloos daar we puur bewustzijn zelf zijn. De natuur van de realiteit is non-duaal, puur bewustzijn. Het is feitelijk het enige dat we ervaren. In tegenstelling tot de gebruikelijke idealisering van verlichting als mystieke staat, is verlichting simpelweg zelfkennis. Het is de onwankelbare zekerheid verkregen door directe waarneming dat we onbegrensd, PUUR BEWUSTZIJN zijn en niet het begrensde individu – het "lichaam-mind-zintuigen-complex" – dat we lijken te zijn". Het is het besef "Ik ben alles dat is".

Zelfkennis: "Ik sta volkomen zeker in de overtuiging dat niets ook maar iets kan veranderen, toevoegen, of afdoen aan mijn essentie, mijn natuur."

In het volgende hoofdstuk wordt een aantal logische redeneringen/onderzoekslijnen gepresenteerd, gericht op de verheldering van het concept van non-dualiteit, de Vedantische bewering dat er maar één, non-duale, realiteit bestaat.

Vedanta